

Diena (Kultūras Diena): Pavedējs bez valdzinājuma

Publicēta: 22.05.2009.

V.A.Mocarta operas Dons Žuans jauniestudējums LNO. 16.V un 17.V

Šoreiz bez ievadiem. LNO jauniestudējuma ieguvums kārtējo reizi ir solistu sniegums. Baudāms mirdzoši baltā kruīza kuģī, kas scenogrāfam Andrim Freibergam izdevies līdzīgs mūsu Operas namam (ja skatās no piebūves). Pirmizrādes lielā vērtība bija tā, cik meistarīgi, vokāli izteiksmīgi Inga Kalna atveidoja labi audzināto, taču ne bezkaislīgo donnu Annu. Viņas koloratūras ir ne tikai vokāli tik perfektas, ka var sacensties ar Mocarta instrumentālo koncertu virtuozākajām pasāžām. Viņa pat ar balsi vien spēj darīt tēlu dzīvu. Gudras interpretācijas mākslinieces liktie akcenti piešķir melodiskajam vijumam izteikta vārda spēku, neļaujot iesprostot varoni tikai labas audzināšanas zelta būrītī. Piemēram, neatlaidīgi vēršoties pie līgavaiņa ar augsto un garo, īpaši izcelto "la", Anna mērķtiecīgi pieprasa solījumu atriebt tēva slepkavību. Pārlicinoša — impulsīva un sarežģītā vokālajā partijā gandrīz nevainojama — ir arī Sonora Vaice. Rezultātā mums ir divas ļoti atšķirīgas, spilgtas donnas Annas. Lai arī dona Otavio otrā ārija gan mūsu Andra Kanniņa tembrāli skaistajam tenoram, tāpat kā pieredzējušākajam viesim Pāvelam Černoham, ir vēl acīmredzami par grūtu, ir iemesls priecāties, cik daudzsolīši jaunais latviešu tenors audzis jau savā pirmajā sezonā LNO!

Kāpēc dons Žuans?

Bet kāpēc sāku ar donnu Annu, nevis operas titulvaroni? Tāpēc, ka Annas interpretācija izdevusies visspilgtāk. Andreja Žagara rūpīgi režisētajā izrādē nevar nolasīt to, kāpēc sievietes krīt uz donu Žuanu kā mušas uz medu. Neizpaužas viņa neatvairāmā valdzinājuma spēks. Vai tikai viens no iemesliem nav tas, ka titulvaronis ir tik hiperaktīvs, pat histērisks? Tēlu koncepcijās (biogrāfijās), kas saistoši aprakstītas programmiņā, uzsvērts, ka donam Žuanam jau kopš pusaudža gadiem "piemīt kas tāds, ko nevar iemācīties vai nopirkt: viņš izstaro pievilcības auru". Tomēr šis starojums līdz ar apgalvojumu, ka "viņš padarīja flirtu par mākslas veidu, pavadināšanu — par savu spožāko prasmi", tā arī paliek kā vēlamais, tomēr izrādē nesasniegtais. Drīzāk viņš atklājas kā blēdis, avantūrists un ķerts manipulētājs. Drīzāk atbaidošs vai nožēlojams nekā valdzinošs, jo viņā ir kaut kas slimīgs, nervozs, apmāts. Šim kokaīna atkarīgajam varonim pietrūkst vīrišķības, pat neraugoties uz fizisko iespaidīgumu (gan lietuviešu baritons Laimonis Pautienis, gan mūsu Jānis Apeinis ir izteikti sportiski skatuves mākslinieki). Gan vokāli, gan aktieriski pārlicinošāks ir J.Apeinis. Arī tāpēc, ka nepārcenšas parādīt dona Žuana nervozumu. Tomēr daudz aizraujošāk izrādās sekot līdzī Krišjāņa Norveļa (mazāk — Vadima Linkovska) atraktīvi atveidotajam Leporello, tēla cilvēciskā dimensija te šķiet plašāka! Kā radīts Komandoram ir Romāna Poļisadova varenais, sulīgais bass: tas liek nodrebēt un paceļ citā dimensijā pāri ikdienišķībai izrādes finālā.

Asmika Grigorjana ir skatuviski atraktīva, temperamentīga un varonīgi tiek galā ar virtuozo vokālo partiju, tomēr izrādei pagaidām nav īstās Elvīras. Tas, ka Danas Bramanes soprāns Mocarta ažūram ir vienkārši par lielu, bija redzams jau Burvju flautā. Bet tā ir LNO atbildība nenodarīt pāri saviem jaunajiem talantiem, īpaši pirms milzīgās slodzes pasaules dziedoņu konkursā Kārdifā. Interasantas (kā lasāmviela) ir

akcentu pārbīdes tēlu raksturos un attiecībās. Piemēram, vienkāršais, naivais meitēns Cerlīna izrādās visgudrākā, rafinētākā no visām dona Žuana medītajām daiļavām. Organiskā saspēlē ar savu Mazeto — baritonu Raimondu Bramani — spoži artistiska lomā ir Inga Šļubovska. Viņas soprāns skan tik dzidri, viegli, dabiski koķeti! Šī ir īstā loma arī Evijai Martinsonei. Taču varoņu psiholoģisms atkāpjas jau trafaretu, pēdējos gados teju ikvienā LNO izrādē redzētu dekoratīvu paņēmienu — izģērbšanās un steidzīgas "mīlēšanās" skatu — priekšā.

Orķestris britu diriģenta Džūliana Reinolda vadībā spēlē akurāti, un arī izrādes temps pamatā šķiet labs. Kaut arī vokāli sarežģītākajās solo un ansambļu vietās kopīgais ritms bīstami sašķobās, diriģents to prot veikli izlīdzināt. Tomēr rodas iespaids, ka orķestra galvenais uzdevums bijis nepārmākt solistus, netraucēt. Atklāts paliek jautājums, vai ar to pietiek?

Ņirboša jezga

Risinājums noslēgtā sabiedrības modeļa vidē uz kruīza kuģa ir atbilstošs ne tikai stāstam, bet arī taupības režīmam, jo nav jāveic skatuves pārbūves un jābremzē izrādes ritms. Bet cik izmantotas ir triju līmeņu funkcionālās iespējas? Mizanscēnas tomēr risinātas leģā, pārējo atstājot dekoratīvai sadzīves jezgai, fonam. Nav jau ne vainas estetizētajam, spoži baltajam karnevālam kuģa ballītēs, kuru personāžu tērpu detaļās Kristīne Pasternaka iespēlējusi arī pa kādam geju praida motīvam. Labi, ka izrādes veidotāju komanda nepieslienās K.Bieito tipa režisoru agresīvajai interpretācijas tendencei — likmei uz neglīto, naturāli atbaidošo, degradēto. Nevar neievērot dažus zīmīgus atradumus: piemēram, dons Žuans nogalina Komandoru ar viņa meitas pistoli. Tomēr jezga uz skatuves ir tik ņirboša un sasīcināta, ka viss saplūst kopā vienā jūklī, kurā dons Žuans pat ne ar ko ļoti īpašu neizceļas. Kuģa kalpotāju vidū skatienam viegli pazaudēt arī Cerlīnu, kad tā vairs nav peldkostīmā ar līgavas plīvuru. Šķiet, ka A.Žagara tipiskā režijas metode rūpīgi izstrādāt mizanscēnās visu, kas kustas, te pavēršas pati pret sevi. Ņemšanās ar ugunsdzēsēju baloniem jau šķiet turpinājums Traviatā redzētajam šampanieša putu salūtam. Asociācijas lielākā mērogā? Nu, protams, Titāniks. Glābšanas laivas nolaistas, peldvestes izsniegtas, bet izskatās, ka uz kuģa palikušos tas neinteresē. Vai viņi visi šīs jautrās drāmas drama giocosa finālā sekos donam Žuanam dzelmē?

Inese Lūsiņa Diena, Kultūras Diena, 22.05.2009